

שם המגistrate: שלמה גוטבי  
מספר תעודת זהות: (68) 239

המרואין: מר שלמה ענתבי, קיבוץ בית השיטה  
הנושא: העפלה וקליטה של יהודים סורים ולבנון בארץ

המראיין: אריה כהן

תאריך: 7.1.1999

ש. היתי רוצה לשמעו בהתחלה על המקום שבו נולזה, מה התורמים עשו ועל הסיבות  
להגעה שלהם הארץ.

ת. נולזתי בדצמבר 1946 בחאלב שבסוריה. אבא היה חייט. הייתה לו חנות והוא היה  
עצמאי. אמא עבדה ועזרה לו. המשפחה גרה בבית אחד עם שתי קומות. בתקופה ההיא לא  
הייו מים זורמים ולא היה חשמל. הייתה באר בחרץ.

ש. הייתם משפחה אמידה?

ת. אני לא יודע להגדיר את זה, כי הייתה לנו מדי או ולא הבנתי בזה בכלל. מה שברור  
שבתקופה ההיא התחילו המתחים הגדולים בין ערבים ליהודים. הערבים התחילו להתנכל  
לייהודים ואנחנו כבר היינו או אחרי הקמת מדינת ישראל. הערבים נחלו תבוסה במלחמה.  
השנהה ליהודים עلتה. שרפו אז את בית הכנסת הגדול בחאלב והכתר שנשגר בחלקו.  
היהודים הבינו שהם שטוף עכשו מאשר שהיה מאוחר מדי.

ש. העניין הזה של העלייה או ההעפלה היה כרוך באיזה קירבה לציונות? רעיון  
ציוני?

ת. שום קשר לציונות, שום קשר לאיזה שהיא תנועה. שמעו מה, שמעו שם. הניסיון נעשה  
באופן עצמאי, בלי שותפות עם אף גורם אחר. אבא יצא ראשון לבנון באמצעות שחואת חוליה  
והוא צריך לעبور בדיקות. הוא השאיר את כל המשפחה בחאלב ואז נתנו לו לצאת. הוא  
יצא לבנון ולאחר מכן הצליחו להברית אליו את הילדים דרך הגבול לבנון.

ש. עם מבריח ערבי?

ת. כן. מסוריה לבנון. הוא עשה ניסיון לבסוף עם מבריח לבנוני דרך לבנון להגיע לאזור  
ה恰כיה, לבניאס, ולהיכנס ממש לתוך ארץ-ישראל. בדצמבר 1949 הם הגיעו לישראל, כך

שכל הניסיונות היו עוד לפני כן. במחצית 1949, אני חושב שבמחצית הראשונה, או באביב, היה הניסיון הזה. אבא נתפס, הוא נכנס לכלא בביירות והילדים ניתנו לאחזקה לקהילה היהודית בביירות.

ש. יחד עם אמא?

ת. לא. האמא לא הייתה. הם עשו את הניסיון בשלבים. אני לא הייתי עוד. אנחנו 6 ילדים, אמא הייתה אז בהריון, אני הימי בין שנתיים ונשארתי עם אמא. אבא נתפס, נכנס לכלא, והידיעה הגיעה לאמא דרך הקהילה היהודית. אי אפשר היה למכוור שום דבר מהרכוש, כי אחרת ייודע מה הסיפור, אולי הילדים, אולי שאר בני המשפחה. היא פיזרה את הרכוש בין בני המשפחה. פיזרו את הכל. את הכסף שהיה שaba הצלילה למכוור ולצבא, והוא כברלקח אותו מטבחות זהב בפעם הראשונה, והכסף הזה נתפס כשהוא נתפס לבנון. אמא הצלילה לבסוף מסוריה עם סבתא שלי, עם אמא של אבא ואתי. זה סיפור ארוך אין היא עשתה את זה. הם נפגשו בביירות. היא גייסה עורך-דין יהודי שהצלילה לשחרר את אבא מהכלא, להוציאו חלק מהכסף, ממטבחות הזהב שנלקחו ממנו. שם אבי אברהם ושם אמי אסתר.

ש. מי הם הילדים שנתפסו בגבול יחד עם אבא?

ת. צפורה, דוד, ניסים ועמליה. בסופו של דבר אמא הצלילה לשחרר את אבא. כולם ירדו דרומה לבנון בהרי השוף לעיריה מסויימת, הם שכרו שם בית וכעבור חודש אמא הצלילה למצוא מבриיח בסירות זיגרים, עם שלוש נשים ו-20 ילדים בסך הכל. בלילה עלו על הסירה. אבא נשאר עם אמא שלו לבנון. וכך יצאו לדרכן, מתחם חיים, מאזור עליי והגיעו ונחתנו בחוף נהריה, אולי באכזיב, בכל אופן באחד המקומות האלה. נחתו אותם, מצאו אותם, קיבלו אותם, רישקו אותם והעבירו אותם מיד למחלחת העלייה והקליטה של הסוכנות. כל אחד קיבל קופיות שוקולד וכוס חלב והועברו למעברה בבניינה. אני לא זוכר מכל זה שום דבר, רק מהסיפורים שישמרו לי.

ש. אתהזכור אם היה איש מסוים שקיבלאו אותם באכזיב? מוכך לך השם שונה אברהם?

ת. לא. קיבלו אותם שם. זה היה נתיב קבוע, זה לא שהמציאו את זה. מישחו חיכה שם, מחלוקת כזו או אחרת הייתה רשאית. הם כבר קיבלו באותו מקום את מספרי הזהות שלהם. שם הם נשלחו לבניינה.

ש. הם קיבלו גם תעודה עליה?

ת. אמא אמרה להם מתי הילדים נולדו לפי סדר. סיידרו את התאריכים והוציאו תעודה עליה, מין טופס עלייה של המשפחה כולה, עם השם של אמא והילדים מתחתיו עם תאריכי הלידה, וכתוב שם: 1949. זה נמצא עדין אצל.

אבא ואמא שלו ניסו גם לעלות. לרוע מזלם ניסו כמה פעמים, המנע התקלקל, הם חזרו לחוף עם משוטים הולך ו חוזר. זה המשך במשך שבועיים-שלושה, ואז בニסיוון השלישי הסירה יצאה לדרך ובלב ים הם נתקלו בסירה אחרת שעמדה בלב ים ועלתה וירדה על גלים. היה משא ומתן בין שני בעלי הסירות והביאו את היהודים, שרובם היו צעירים, אל הסירה של אבא והסירה כמעט טבעה מעומס יתר וגם הם הגיעו. כאשר הגיעו לאזור נהריה היפנו אותו לאותו מקום שבו אמא הייתה – מעברת בניינה. אמא אמרה שאבא אמר לבעור  
עם אמא שלו והוא השאירה את הנזינים האלה איפה היא נמצאת ולאן לשנות את אבא  
ואמו כשיגיעו, ועובדת שהוא הגיע אליו. כמובן, שהיא משוחה מסודר. העבירו אותו אליו.

ש. העבדה שהגעתם למעברת בניינה, וזה היה בספטמבר 1949...

ת. אני לא זוכר אם זה היה כורדאני או בניינה, אבל אחד מהם. שניהם היו מעברת.

ש. שאלו את אמא אם היא רוצה ללכת לבניינה או לכורדאני, או שפ squat אמרו לה  
שחולים לשם.

ת. היפנו אותה לשם, ובהמשך, מכיוון שהוא לה 2 אחים בארץ, שבאו כמה שנים לפני כן  
באופן עצמאי, שהיו צעירים ממנה, שמות רמי חבר, שעדיין בחיים ויצחק חבר שכבר נפטר.  
ואז ההורים עברו לגור עם האחים, בחיפה.

ש. כמה זמן אמא הייתה מעברת?

ת. אני זוכר שב-1951, בשנה שבה ירד שלג גם בחיפה, עמדתי ליד החלון וראיתי שיורד שלג והילדים בונים בותות שלג. אז יכול להיות שבמעברת היו שנה או משחו כזה. זה לא נגמר בזה, כי חזרנו אחר כך למעברת אחרת באזורי המרכז.

ש. עברתם לחיפה לדודים שלך. למה היה לאמא חשוב להגיע לשם? אני מבין שגם אבא עבר לשם.

ת. כן, כל המשפחה ביחד.

ש. מה אתה זכר מתקופה זו זאת?

ת. הם חיפשו עבודה ובעיר יש יותר אפשרויות וגם השירותים נמצאים מסביבן, ואתה גם צריך שמשהו יעזור לך, מישחו שבין את השפה, שיודע איך להסתדר בארץ. ובמעבר זה ניתוק.

ש. כי לא היו שם סורים אחרים?

ת. אני לא יודע להגיד דבר כזה.

ש. איפה אתם חיים בחיפה?

ת. בבית היחיד עם האחים של אמא. זה היה ב בתים ערביים, בתים גדולים. בחלק התחתון של העיר, בעיר התתית. אני לא זכר את שם הרחוב.

ש. אבא מוצא עבודה? מה קורה אותו?

ת. את זה אני לא יודעת. אני רק זכר את התקופה השנייה, כשהיינו במעברת סלמה. אחרי שהיינו בחיפה, ואני לא יודע להגיד מספרים ותאריכים לגבי התקופה הזאת, הם הגיעו למעברת סלמה, ושם אבא חיפש עבודה, ואני זכר את הספרדים שלו, שהוא עבד בקרון הקימית בעבודות יזומות. בטוח לא במקצוע שלו, אלא בעבודות יזומות.

ש. באזרע תל-אביב?

ת. כן. אני לא יודעת כמה זמן נמשכה התקופה במעברת סלמה. בסופו של דבר הם עברו לפו, בשכונת עגמי, באזורי של בית חולמים צגאני. מצאו שם בית, ואבא במקביל רכש לו חנות קטנה באזורי של הדולפינריום היום, וזה היה קרוב לשוק הכרמל היום. השכונה הזאת כבר לא קיימת היום, זה היה הקצה של רחוב הכבושים, היום עומד שם מלון דן פנורמה וכל בתיה המלון. הרסו את השכונה הזאת.

ש. למה דואק לשם הוא פנה?

ת. כי זה מה שהואמצא. שם הוא פתח חנות והתחיל לעבוד כחி�יט עצמאי.

ש. בשכונת עג'מי היו עוד משפחות מחלב, מסוריה?

ת. אני לא יודעת. לי בכלל לא היה קשר לעניין זהה. לפי דעתך הם לא חיפשו את הקירבה לשוריות האחרים אלא לפי מה שהם מצאו. היה צורך להשתדר, היה צורך לחיות, היה צורך לשרוד, היה צורך להתקיים.

אחר לכך הם עברו מיפו למקום קרוב לשוק הכרמל, קרוב לחנות של אבא. כשהגרנו ביפו הייתה בכיתה ג' ואז כבר הבנתי מה קורה והובילתי כמה מהלכים בתוך השכונה.

ש. מה זאת אומרת?

ת. איפה אמא ואיפה אני? אמא בבית ואני עושה את שלי. הייתי עצמאי לגמרי.

ש. מכאן אני מבין שהחורים לא יכולו כל כך לתת לך וגם לאחים האחרים בנושא החינוך.

ת. אמא דאגה מאוד שلنלמד, שلن לבייט-ספר. הבית נתן את החום שנותנו והעיקרון היה שאמא לא יהיה לה זמן אליו ואז אני יכולתי לפרק. העניין של ללכת לביוון החיווני או לביוון החלילי זה היה עניין של נתונים ימים.

כשברנו לגור קרוב לשוק הכרמל, למדתי בבית ספר "היירקון" שבתוך תל-אביב, באזורי רח' גאולה בתל-אביב, ואז זה הייתה המפנה הגדול שלי, למעשה זה התזיר אותו לדרכן הישר, כי למדתי לימים אמיתיים ויכולתי לרכוש את כל הילדים סבירי, והוא שם גן גדור, "גן הובשים", וזה היה לי מרחב פעולה והוא לי דמיון פרוע להמציא דברים ו לעשות דברים. שם התפרקתי, שם התפתחתי לגמרי. אמא לא ראתה אותי אבל אני את שלי עשית. שם התפתחה המנהיגות.

ש. הייתה מה שנקרה מנהיג הכיתה.

ת. הנהגת את כל השכונה. השכונה הייתה בלי קשר לשוריות. לא היה שם אף סורי לפי דעתך. החורים אף פעם לא חיפשו את הקירבה הזאת. הם הלכו עם מה שאפשר היה להציג באותם ימים.

ש. באותה תקופה ברוח אחרונסוזן בתל-אביב, באותו אזור, היה בית הכנסת של היהודי חאלב, יותר מאוחר היה בו גם ארגון יוצאי חאלב, שנען עזירה, מתן בסתר בתגים וכו'. לא זכור לך שהחורים ...

ת. רק אבא היה מחובר אייכשהוא למסורת היהודית הזאת ולתפילהות והחגיגות. למעשה לא הצליח להשפיע עליו בעניין זהה באופן מלא. בכל יום שישי עשו קבלת שבת וקידושין, כשהיהתי בר-מצווה הייתי צריך לעלות לתורה ולהנחת תפילהן. זה נמשך בערך שבועיים, ועובדת שאחרי זה פרשתי לקיבוץ. אחרי הבר-מצווה מצאתי את דרכי לקיבוץ, בערך בגיל 14.

ש. איך?

ת. אני לא יודע באיזה בתים בנות בדיקות הוא התפלל, ומה הקירבה שלחים להאלבים, או שהוא הולך למקום. לפי דעתך הוא הולך לבית הכנסת של המקווה. שם היו החברים שלו, הוא הולך לאלה שאתם הוא היה ברגע. אם בית הכנסת היה פעיל או פחות פעיל, אז הולך למי שהוא פעיל, ואיפה שהשפה מובנת. לא הולכו לעירקים ולא הולכו למורוקאים. הולכו לסורים ולמצרים, כי זה ממשו קרוב.

ש. מה קרה אתה בגיל 14? אתה באופן אישי מחליט ללכת לקיבוץ? איך אתה מגיע לשם? ת. אני לא הייתי בשום תנועת נוער, לא כזו ולא אחר.

ש. אבל היו תנועות נוער סבירן.

ת. הייתה לי התנועה שאני אירגנתי. עשינו תחרויות בין שכונות בצד רוגל, בניינו קבוצות. לא היה רגע דל. הייתי יכול לחתת חברה ולנסוע אתם לקרה המדינה. היו מתגנבים לרכבת ונוסעים לירושלים. מתגנבים לאוטובוס ונוסעים לצפון. בגיל הזה של כיתה ד' היינו אירגנתי טיולים ברחבי המדינה. היונו חוזרים בעבר ואז היו באים לאמא שלי, ואני באמת הייתי אשם, חוטף כמה מכות כמו שצرين, על זה שלקחתי את האתרים لأن שלקחתי, אבל כך היכרתי את הארץ, בಗילאים האלה.

היה לי אח בקיבוץ חמדיה ונסעתי לבקר אותו בכיתה ה', הוא היה שם דרך עליית הנוער. פיזרו אותן בשלבים הראשונים.

ש. דוקא הנקודה הזאת מאוד מעניינת אותי. אתה אומר שכבר בשנות ה-50 הראשונות חיו הורים להכניס את הילדים לקיבוצים כדי שייהיה להם קל בשלבים הראשונים. מי הציב להס?

ת. בטח מהסוכנות, בטח מעליית הנעור, כל מיני מוסדות שניסו למצוא פתרונות, כי אבא לא עבד, חיפש עבודה, עבד בעבודות יזומות. האחות הבכירה הייתה בדגניה א', האח שבא אחריה בתור היה בכפר מסריק וזה שבא אחריו היה בחמדיה. הייתה עוד אחות ששמו אותה בקיבוץ ואחריו יומיים היא ברחה שם וזרה הביתה, שמה عملיה. כל אחד מהם היה תקופה קצרה בקיבוץ.

ש. למה הם לא נשארו שם בקיבוץ? מה גרים להם לבסוף חזרה הביתה?  
ת. אני לא יודע להגדיל. אחד אחד, זה שנסעתי לבקר אותו בחמדיה, היה דזוקא מאוד מרוצה. אני זכר שעשית את כל הדרך באוטובוסים מתל-אביב לשם, הילד בכיתה ה', והוא היה בחברות נוער. התרשמתי מהחווי שלהם, מהכיף, סוחבים אבטחים, בוצעים אותם ואוכלים אבטיח כל היום. אני זכר את זה כחויה שהיתה טובה מבחינתי.  
אחד מהחברים שלי בשכונה, שאני לא יודע מתי איזה סיבות, אולי גם סיבות כלכליות, באיזה שהוא שלב הגיע למchnים והיה שם בחברות נוער. שמו יעקב כהן. הוא הגיע לחברת הנעור ב-1959-1960. מה שקרה שהוא הוזמן אותו לבקר אותו בחופש הגדול. סיימתי כיתה ח' ונסעתי לבקר אותו. הגעתו למchnים. אני מגע לשם ופתאום הסתבר של מהירות בבורק הרם נסעים לקייטנה, כל חברת הנערים, חברת הנעור בני אותו גיל יוצאים לקייטנה בשודות ים, לשבעה ימים. הוא אמר לי: באט בזמנ לא טוב. אמרתי לו: אמרת לי לבוא היום, מה זאת אומרת באטי בזמנ לא טוב?

ש. היה לכם קשר מכתבם או טלפון?

ת. לא היו מכתבם. הוא בא פעם אחת לבקר הביתה ואמיר לי: תבוא. אז באתי והסתבר פתאום שהם יוצאים לקייטנה. הוא אמר לי: לא יקחו אותך לקייטנה, כי אתה לא שיק אלינו בכלל. מה פתאום שתבוא לקייטנה אנחנו אמרתי: אין דבר כזה. אני לא עשית את כל הדרך לחינם. הוא הינה אותו למבחן או למדריך שלו, ואמרתי לו שעשית את כל הדרך מתל-אביב עד למchnים, ויש לי עזה אחת פשוטה: כדי לך לצורך אותו לקייטנה, כי יכול להיות שתזוכה חבר נוסף לקיבוץ. הסתבר שהדיבור שלי אותו עשה את שלו והוא צירף אותו לקייטנה ויצאתי אתם.

ש. והיית בקייטנה עם בני מחניכים.

ת. כן. הייתה לנו 13. עשיתי מה שעשיתם וזרת הניתה זו זה, נכנס ביהידק של הקיבוץ. כל כך התרשםתי מהחברים האלה, עבדנו במטעים, וזה נראה לי כל כך טוב שנשארתי שביעיים שם. נתנו לי להישאר. התרשםתי מאוד מהחויה הזאת, זרת הניתה, התחלתי למד בבית ספר מקצועי שאחיו המליך עליו, את כיתה ט', והיהידק כירסם כי ולא עז שום דבר. בתום השנה הודיעו להורים שלי שאני הולך לקיבוץ.

ש. איך אירגנת את זה?

ת. אמרתי שאני הולך לקיבוץ. אמרו לי: מה פתואם אתה הולך לקיבוץ? זה לא עתיד. רק המסתכנים והעניינים הולכים לקיבוץ. אתה לא תילך לקיבוץ. שלחו אותי לדוד שלי בחיפה שלושה ימים שישטוף לי את המוח. לא עז שום דבר ואמרתי לאם: אני אלך ללא חci, אם תרצו או לא תרצו. מוטב שניהה בקשר, ואני לי ללבת. אם את רוצה בכוח- אז אני אלך. ממילא אני אעשה מה שאני רוצה בסופו של עניין, אז בואי נלך ביחד.

פניתי לעליית הנוער ברוח העליה בתל-אביב ואמרתי להם שאני רוצה לכת לקיבוץ שיש בו תיקון, כדי שאני יוכל להמשיך למדוד. זה היה קיבוץ כברי. המשפחה הייתה צריכה לשלם איזה שהוא סכום. אז אמרה להם: השתגעתם? לא עולה על הדעת שתתנסם גם לוקחים את הילד ואני עוד אשלים. בשום פנים ואופן. אני לא אשלים לכם גירוש. אל תקחו אותו בכלל. לא הייתה לה ברירה והוא נסעה אליו לשם. באנו לככרי ועשנו לנו יום קבלת והיה עוד מקום אחד פניו. הגיעו לשם 2 חברות. הגיעו באותו יום.

ש. גם השני היה ממוצא חאלבי?

ת. לא. מה פתואם! הוא בא בלי שום קשר אליו. היה מקום אחד ובאו שניים. שלחו שניים. עשו לנו שיחה והתרשמו שאני טוב יותר והשאירו אותו. נשארתי בככרי. למדתי שם משם התגייסתי לצבא. הדבר הכי קשה שהיה לי שם שעשו אותו מרכז חברות הילדים. לצד חזץ שהיה שם שנתיים, נבחר להיות מרכז חברות הילדים, זאת עליית הנוער, אותה חברת הייתה מאוד קשה, כי את הכתה של בני הנוער פרקו. את עליית הנוער, אותה חברת הייתה שלוש שנים, הם לא היו ממושמעים והגינו לנצח כזה שפיזרו את הכתה הזאת. שלחו אותם הביתה. פרקו את הכתה ופיזרו אותם, כל אחד לבתו. אני נשארתי כי בקשתי

להישאר והם השאירו אותו. כיון שנבחרתי בסוף השנה להיות מרכז חברת הנערים, ירדתי כיתה, הцентрתי לכיתה בני המשק המקומיים והפכתי להיות באותה שנה מרכז חברת הילדים. הניסיון להיכנס לחברת בני משק לכשעצמם קשה מדי והוא מאוד מסובך, כי הם לא מקבלים זרים, אפילו שהיית שם שנתיים הם לא מקבלים אותם. אז גם הניסיון הזה לחייבת בתוכם וגם להיות אחראי עליהם – זאת הייתה מטלה כבדה מדי. לא יותרתני ועשיתי את זה.

ש. אז דיברת עברית שוטפת.

ת. כל הזמן דיברתי עברית שוטפת, אף פעם לא דיברתי אחרת. אני התעקשתי לא לדבר ערבית.

ש. לא ידעת לדבר ערבית?

ת. בבית ההורים לא דיברתי אותם ערבית. אמרתי: לא מדברים ערבית, אלא מדברים עברית פה. אנחנו נמצאים בארץ ישראל ולא מדברים ערבית. צפרו ערבית. מה שכן, אני שומע ערבית היפך, אני מבין מה שמדוברים, אבל אין לי את המילים. אני יכול לדבר, אבל יוצאות לי מילים אנגלית, זה קצת מסובך לי.

ש. אבל העגה שלך הייתה ערבית.

ת. לא.

ש. דיברת בעגה ארץ-ישראלית?

ת. כן. כי לא דיברתי ערבית בכלל.

ש. בלי ח' ו-ע'?

ת. ח' ו-ע' בטח שלא. אולי ה-ר' הייתה קצת בעייתית.

ש. על רקע ה-ר' המתגלת, המוזרחות אולי, זה קצת הציק לך, זאת אומרת ילדים הבחינו בזה? בגלל זה לא קיבלו אותה?

ת. בלי שום קשר. זה לא שלא קיבלו אותה. אני רק אומר שקליטת ילד חוץ מתוך חברת ילדי משק לכל אחד בכל מקרה היא קשה מאוד. אבל גם זה וגם להיות מרכז כל חברת הילדים – זה הקושי. אם לא היה העניין של התפקיד, אז לא הייתה לי בעיה.

- ש. אני מדבר על יותר על כן. גם העובדה שאתה באת מעדות המזרה.
- ת. לא היה לך שום קשר זהה לאشيخ תפקיד בכלל. אף פעם לא אמרו לי שום דבר.
- ש. העניין שאתה חאלבי במוצאך לא עלה אף פעם?
- ת. לי זה אף פעם לא חzik. גם הילדים לא חיקו לי. אני לא זכר את הנושא-זהה בבעיתתי, שימושו ניפנה אותו פעמי. אולי כי הצלחת במה שעשית, אז لكن לא הייתה להם סיבת.
- ש. בעניין הזה התערית לחלוtin לחברת היזמת. איך קראו לחברת היזמת בכבריה?
- ת. לחברת שפירקו אותה קראו לה חברת "ארז", והכיתה שרכיבות קראו לה "ירימון".
- ש. אני רוצה לחזור לאחים שלך, אלה שהיו בקיבוץ ואחרי תקופה קצרה חזרו, אחותך שהייתה וברחה וחזרה הביתה.
- ת. היא קראה לאמא ואמא באה ולקחה אותה הביתה.
- ש. וכל האחרים?
- ת. חזרו מרצונם, בזמןם הם. הם חזרו להורים בתל-אביב. הלכו ללמידה איפה שלמדו והסתדרו.
- ש. שמעת בטח למה הם עזבו כל כך מהר את הקיבוצים שבהם הם היו, למה הם עזבו מה לא התהבר להם? אתה התחברת נחדר והם לא.
- ת. החבל הוא וזה שאני רציתי והם הוכנסו לשם. אם זה היה מתאים להם אז הם היו נשאים, אבל מכיוון שהחברה הזאת לא התאימה להם... עובדה שת חברת הנוער שאני הייתה בה פירקו. זה לא השתלב, זה לא היה חלק אורגני של המערכת. "הלבישוי" על הקהילה הקיבוצית את בני הנוער האלה, אז או זהה החלטה או זהה לא החלטה. מי שמאוד רצה המשיך את המסלול הזה. הוא לא נפלט. הוא יכול היה לחשיך בזה, אז הוא הלק לצבע וחזר מהצבעה והפרק להיות חלק מהקהילה.
- ש. השאלה היא למה האחים שלך לא רצו זהה.
- ת. אני לא יודע אם הם לא רצו ולמה לא רצו. אני לא יכול לדבר בהם.
- ש. חשבתי שבמסגרת המשפחה אתה יודע.

ת. הם לא דיברו על זה בכלל, זה עבר וזה נגמר. כמו שהוא למד בבית ספר "מקס פיין"

שלוש שנים אז הוא היה בקיבוץ שנה. עברו מסגרות למסגרת. לא היו לזה לפי דעתך  
משמעות אחרות.

ש. ואחרי כבר מה עשית? אני מבין שאתה ממשיך שם גם בתור חיל.

ת. היתה לי מוטיבציה, אם זאת המוטיבציה שמדובר על כללה שכאילו לא שייכים,  
outsiders ככלא. להוכיח שהם טובים יותר. להראות לכם שאני אהיה הראשון. אבל אתה זה  
אתה אומר לעצמך. אמרתי לעצמי: אני אהיה הקצין הראשון בכיתה הזאת של בני המשק.  
היהתי באמות הקצין הראשון, ולא רק זה, אלא שהייתי מ"פ בשירות סדר, מה שאר אחד  
לא הגיע אפילו בקבוע. הייתי בחיל השריון. היום אני סגן-אלוף גם בלי שהייתי אף פעם  
בצבא הקבוע. כשהייתי באותה קבוצה רציתי להוכיח לעצמי שאני טוב, לא פחות, ואולי  
אפילו יותר מחלוקת גדול מהם. אבל זה היהبني עצמי, זה לא פג באף אחד וזה לא בא  
ידי ביתוי ולא היו התנשויות ולא היו דיבורים על זה בכלל. זה לעצמך, שאתה צריך  
להוכיח שאתה מסוגל לעשות את הדברים האלה.

היהתי לי בככרי תברה בת משק וכשהשתחררתי מהצבא נפרדנו, אז הייתי מוכרכ למצווא  
בת זוג אחרת. אז יצאתי לעבוד בתנועה באחד המפעלים של מחנות העולים, בתל-אביב  
והיהתי רכז של התנועה הארץית, ורכז מפעלים מארגן את כל הטיולים, את כל הפעילויות  
של תנועת מחנות העולים, שהיא תנועת נוער, למורות שאף פעם לא הייתה חבר בתנועת נוער,  
אבל זה לא חשוב, זה תפקיד. שם, באחד הטיולים שאירגנתי, פגשתי את אשתי, שהיא  
מדrica.

ש. אין לה שום קשר לחאלב.

ת. היא פולנית. זה אף פעם לא שיחק תפקיד. לא חיפשתי לא פולנית ולא חאלבית.  
נטקלנו במבט הראשון, ואמרנו אחורי שבוע שמתהנתנים, והתחטנו וזה הכל.  
ש. העובדה שדווקא אתה מגע לחברת נוער בככרי, outsider, ואתה מתעריה בחברה הזאת  
ועובד בה, האם העניין הזה של להצליח, גם לאחר מכן בצבא וכל מה שכורך זהה, אתה  
אומר לעצמך "אני אצליח דווקא מפני שאני מחוץ למשך, ודוואק אולי מפני שאני  
מחשכונות בתל-אביב?"

ת. אף פעם לא חשבתי בכך הזהה. אני שם לב שאני בכלל לא קשור לשום מוטו בחיים. אני לא תלוי בשום דבר ולא קשור לשום דבר. לא להיות מחויב לשום דבר, מבחינה זאת גם לא סיגריות, לא אלכוהול, לא כל מיני שוקורים אותך ואתה לא יכול בלי. אני טיפוס שלא מתמכר לשום דבר. אני חי ונושט ומתפרק על פי התנאים הסביבתיים ומנתאים את עצמי, וזה מסתדר. גם המלחמות האלה של להצלחה היו מלחמות שאני ניהلت עמו עצמו, אף אחד לא היה צריך לדעת שאני מנהל את המלחמה הזאת, זאת המלחמה שלי. בשביל להצלחה ובשביל להראות: את כולם זרקתם, את כל הקבוצה שלי פירקתם? זה לא היה בגל זה אני מהalive. זה אף פעם לא הטריד אותי. אצלי זה לא היה בעיה. מה שכן, לא היה נעים לבוא ולראות את ההורים, עד שהם התפתחו והמשפחה התבססה, אז בשלבים האלה לא היה נעים לחביא חברים הביתה, כי הבית היה עוד דל ולא היה נעים לראות את המצב שבו הם נמשכים. אבל בהמשך המשפחה התבססה ועכשו הם כולם מסודרים ככה שאפשר לקנא בהם. באותו ימים רוב הארץ הייתה ענייה.

ש. אחרי כבורי התחתנות.

ת. אז נסענו לחו"ל. הייתי חלק זהה שעזבתי את הקיבוץ. הייתה עם זה שערוריה. מה זה אני עוזב את הקיבוץ. אמרתי להם: חברה, אני החלטתי שלפני שאני מביא ילדים, אני נוסע למסלול שהיום נסעים הצעירים ושאז לא יהיה מקובל בכלל. כל מי שעזב קיבוץ้น חשב בוגד.

ש. למה עזבת את הקיבוץ?

ת. אהיה של אשתי טייל והגע לאורה"ב והסיפורים אותו ממכרים. אני בכלל אוהב לטייל ברגל ולהסתובב, אוהב לראות עולם חדש. אז אמרתי שלפני שאני נקשר למשפחה עם ילדים, שאז אני אהיה מוגבל בתנועה, זה הזמן לעשות את זה. התחתנו, נשואים עכשו 10 חודשים, ואמרתי: רבותי, אני עכשו יוצא לעבוד ולהרוויח כסף. עם הכסף הזה אני רוצה לטייל ואני לא יודע לכמה זמן. זה לא הוגן שאני אבקש מכם יציאה כזאת. אני חולץ בדרך הכיו פשוטה.

ש. יש גם תור במשק לצאת לחו"ל.

ת. אני עכשו מחליט על עזיבה. אני אעשה את מה שאני עושה. כשאני אtower אני אבקש להתקבל בחזרה. אם זה ייראה לכם שתרצו לקבל אותי – בבקשתו. אני לא רוצה לשבור כלים. זה הגיע לאסיפה וזה היה מאוד ענייני.  
יצאנו מהקיבוץ, עבדנו שנה, הרווחתי הרבה כסף. גרנו אצל החורים שעברו לבת ים, וקיבלונו שם חדר פנוי.

ש. למה הם עברו לבת ים דזוקאי?

ת. פתאום התפונתה שם דירה. שוב, אין שם سورים בכלל בסביבה. החורים לא הילכו לסתיבת שיש בה سورים.

ש. בת ים מלאה בעולים מסוריה.

ת. אבל בשכונה הזאת לא היוسورים בכלל. אבל יש משפחה כל כך גדולה שתמיד נפגשים. לא מאה יש 8 אחיות וכולם נפגשות עם כולם, ואבא נפגש עם המשפחה שלו. משפחה גדולה מאוד ומדוברים כל הזמן חלבית. יש קשרים מאוד טובים. אני זוכר עוד בתור ילד שהיו נסעים לדודה הזאת והדודה היא, וכל החתונות והבר-מצאות. כל הזמן מעורבים.

ש. זה מאוד מפותח העניין המשפחתני אצל הסורים.

ת. כן. בטה. יש ביניהם יחסים טובים. ובכלל זאת קהילה מאוד חמה, נעימה, לא אנשים קשים. הסורים הם אנשים רכים, הם גם בהירים בצדדים שלהם. יש לי 4 ילדים וכולם עם עיניים כחולות ובלונדיים.

ש. המשפחה הייתה מסורתית? שמרו על מסורת?

ת. רק אבא.

ש. ובמשפחה הרחבה יותר?

ת. כולם באותה מידת, באותה רמה של בית הכנסת שהולכים בחגיגים. בשבת היו נסיעים, מדליקים אש. אבל שומר מסורת מסויימת. עד היוםאמא קשורה לאלהים ולדת.

ש. יצאתם לטיל, ומה קרה אחר כך?

ת. כשחזרנו מהטיול, אשתי אומרת: החורים שלי נשארו בבית השיטה, אחותי בקיבוץ אחר, אחיו בארכ'יב ואני הבת היחידה, והם לבד. בוא הנה בבית השיטה חצי שנה רק, כדי לא להשאיר אותם לבד. אמרתני: בשביל חצי שנה מה איכפת לי? מה יהיה שם חצי שנה ונהיה

לנו נחיתה רכה. אז נחתנו אצלם ואחרי שבועיים, כשעד לא פתחו את המזוזות פרצה מלחתת יום כיפור ואז התגיגשתי לחצי שנה לצבא. נפצעתי. הייתה במצרים ובאותה התקופה הפלוגה שלי התקיפה ועלו על שדה מוקשים, עפת למלחה, יצאתי מתקוף ל-3 שבועות. לא יכולתי לשבת בבית וחזרתי בחזרה לצבא. הייתה חצי שנה במילאים ואחר כך חזרתי הביתה. יום כיפור הייתה מלחתת הירדן, אתה אומר לעצמך: כמעט מות, עכשו צרייך לעשותILD.

נולדו לי 4 ילדים – בן ו-3 בנות.

יש לי מה שנקרה משיכה לעובודה עם נוער. אני נולדתי להיות מורה אבל התנדתי בתוקף להיכנס לחוראה, لكن הייתה לי את הדרך העקיפה לעבוד עם נוער כל הזמן. קלטנו במק לשנתיים נוער של שולדים, ב-1982, קבוצה של 20 נערים ונערות בני 16, ממש מהשולדים, עם תיקים במשטרה, משפחות עם סמים. מכיוון שנרתמתי לזו, אז הקיבוץ קיבל אותם וזו הייתה העבודה של יומם ולילה, זאת הייתה התמכרות. פחדו מהם יגנוו ישפילו, אבל הם היו השירות הצבאי. כשהם באו אף אחד מהם לא רצה להיות לצבא, ואחרי שנתיים מהם היו כאן הם הלכו לצבא, וזה מה שאיפשר להם גם להיות כאן בתקופת הצבא. אף אחד מהם לא נשאר היום בקיבוץ. הם באו מהצבא ונשארו עוד שנה-שנתיים, ולאחר כך הם התפזרו, כי הסתבר שהם באמתלא חלק מהחברה הזאת, אבל הם קיבלו את כל התנאים להישאר והם לא נשארו. עד היום יש קשרים אתם, אני נושא לחותנות, לשוחות.

ליויתי את הנושא החברתי של בית הספר במקש כמה שנים, הכל בתחום החינוך. התפקיד האחרון שעשית היה במצוירות הקיבוץ. הייתה מנהל תפעול של המשק, מנהל כל המגזר החקני. יש את המנהל המשקי, שזה השדות והמפעלים ויש את כל המערכת של השירותים שיש בה, הפעלת הקהילה. באיזה שהוא שלב התחילו בעלי תפקידים לפrox ולא מצאו להם מחליפים, אז בסוף מילאתי תפקיד של 3 אנשים – מזכיר החברה, מזכיר החברה ומנהל תפעול.

פטואום כולם נטשו ואמרתי: אתה חייב להישאר, כי אחרת מה יקרה לכל המערכת הענקית הזאת. בסופו של דבר הבנוו אנשים מבחוץ, והוא מנהל קהילה חיצוני, כי לא נמצא פנימי. ליוויתי אותו במשך חצי שנה עד שהוא ייכנס לעניינים.

היום אני עובד במפעל השימורים. מפעל השימורים נכנס לשותפות עם "אוסט", "אונסיס" שהלאה חברת ששייכת ליאסט", את כל המפעל של "אונסיס" העברנו אלינו, לבית השיטה. אנחנו עכשו בונים אותו ומTEMPIים אותו בתוכנו. התפקיד שלי למעשה זה להטמע את המפעל הזה של עסיס בתוך בית השיטה, ולתכנן את הייצור, את כל המערכת המסובכת הזאת. כבר חודשיים מייצרים ריבوت שלהם, בשבוע הבא מתחלים בסירופים שלהם, וכן לאט לאט עוד קו ייצור ועוד קו ייצור.

ש. **שיהיה בהצלחה.**

ת. זאת מערכת שתלויה בהרבה מאוד אנשים ומאוד מורכבת.

ש. בתקופה הזאת הייתה בקיבוץ, מערכת הקשרים שלק עם המשפחה נמשכת באופן מסודר.

ת. קשר יש לי רק עם ההורים והאחים. בנסיבות של האחים כמו חתונות, בר-מצוות או להבדיל מקרה עצב, לאלה אני שותף. כי לי הכי קשה לעשות את המהלך הזה מבית השיטה למרცז. הם תמיד מרכזים סביב ההורים, כמו הראשון לציוו, בת ים. אז אני צריך תמיד לנסוע ועלי זה מטיל עומס גם כספי וגם פיסי.

אין לי את היצר הזה לחפש מה קרה לכל אחד מבני המשפחה. כל אחד לדרכו, עם עולמו שלו.

לא מזמן, אחת מבנות הדודה שיש לה קשר לבית השיטה הייתה פה בבר-מצווה ונפגשו בה, והיא סיפרה לי שהיא התחילה לעשות את המחקר הזה, עבודה שורשים, לחפש את השורשים של המשפחה. היא ביקשה ממני, והבאתי לה את כל המשפחה שלי, ונתתי לה את כל השמות, התפלגויות ומי שייך למי ושלחתי לה את זה. יש לה זמן פניו והיא החליטה להתלבש על הדבר הזה. היא הייתה פעם בקיבוץ חולתה ובעה נהרג במלחמת יום כיפור. אחותנו גורה בבית השיטה ولكن היא באה לכך לבת המצווה שבה פגשתי אותה. היא נשואה כבר למשחו אחר.

צד ב'

ש. אמא שלך בשנות ה-30 עשתה טיול עצמאי עם קבוצת נערות לארץ-ישראל. במסגרת בית-הספר?

ת. אני לא יודע באיזה מסגרת. כשהיא הייתה צעירה, עוד לפני שהכירה את אבא, כשהייתה בת 17, היא יצאה עם קבוצת נערות לעשות סיוב בארץ ישראל, ואני מНИח שזו הייתה לה כבר פה אחים והיו אחרים שהגיעו, זה הקל על החלטתה של ההורים להגיע לארץ-ישראל.

ש. לפי הסיפור שלך הם הגיעו למקום אחר, ככלומר הם הגיעו למעברה. ת. לשם היפנו אותם בהתחלה. שמואותם שט. הם לא תיאמו מראש עם האחים. זאת הייתה הרி בריחה ואני בטוח שגם קרוב משפחה שלהם בארץ לא ידעו מתי הם הגיעו ארצה. שלחו אותם בהתחלה מטעם השליטונות למעברה ואחר כך מתחילה ההתארגנות למצוא את הקשרים, لأن אפשר לבוא, למי אפשר לבוא, לראות אם יש מקום. כשחדרו שיש מקום אז הם הגיעו לחיפה, אבל גם שם הסתבר שהוא לא הם אחר כך חלכו מעברת סלמה.

ש. סיפורת לי על כך שבאו מהמוסדות, מעליית הנער אולி, אולי ממשרד הסעד או מוסדות סוציאליים והציעו לאמא לפזר את הילדים כדי שકצת יהיה קל יותר. אני מבין שבאותה תקופה זה היה נהוג כך.

ת. זה היה מקובל אז. הבתו לאמא שהכל יהיה בסדר, ובטח הבתו לה כל מני הבתוות אז היא "קנתה" את זה. קודם כל שהילדים יהיו במקום מסודר, שיוכלו ללמידה. שייהיה להם אוכל מסודר. זה מה שהבטו להורים כנראה אז הם הסכימו.

ש. במהלך החייהם שלך במשק, אחר כך הייתה יותר פעיל ויוטר חיצוני, נתקלת בילדים ממוצא סורי, שהמקור שלהם סורי, במשקים אחרים? בכלל, רצית להתודע אל יוצאי سوريا? אילו הייתה רואה חלבי והייתה מזוהה איתו, האם הייתה מתקרבת אליו, זה היה חשוב לך?

ת. אני יכול להגיד באופן כולל שאין לי שום בעיה עם זה שאינו סורי, אין בעיה לילדים שלי, כי אנחנו מדברים על זה חופשי. לא מסתירים את זה כשהוא זה בכלל ואפילו מתחדחים

על זה, במובן הזה שאם אתה יודע בבית השיטה מייצרים זיתים ויש סוג של זיתים מבוקעים שנקרוים זית סורי, ואני קורא לזה "זיתים אנחנו" – זיתים سورים דפוקים. אם נתקلت באיזה שהוא סורי באירועו כלשהו חיתי אומר "אהלן, מה שלומך?" בלי שום בעיה. התייחסתי לכל אחד כמו שהוא. נכון שברגע שנכנסתי לחברה, רציתי להיות חלק מהחברה, זה בטוח, בחתנהgioות ובטמייה ולהיות חלק ממנה, וכל מה שהוא מסמלת, להיכנס לכל התרבות הזאת באופן מלא. יכול להיות שזאת הייתה התרבות לא ספונטנית אבל ברורה, מתחייבת. לא חיפשתי לא את הסורים ולא את המרוקאים ולא אף אחד אחר. נתקلت בבן אדם שאפשר ליצור אותו קשר – הוא נהיה חבר שלי. היה מבולגריה – הייתה מבולגריה.

ש. ידעת שלדיםسورים במקור נמצאים במשקים אחרים? היית מודע לזה? ת. אף פעם לא בדקתי את זה. זה לא עניין אותי בכלל מי ומה. כל כך הרבה מפגשים היו לי עם ילדים אחרים בתנועה הקיבוצית, בכל הקורסים, ואני התבונתי על אנשים שהיה לי אתם כימיה. התהנתנתי עם אשה לא בוגר שהיא אשכנזית, זה בכלל לא עניין אותי מאייפה היא.

ש. אתה מספר לי שעכשיו יש איזה התקנות מסוימת, תהליך של חוזה, אתה מתחפש יותר, אולי מתעניין במשפחה אולאי. פעם לא היותם מדברים על זה, עם הילדים שלך אולי לא היה מזכיר, אבל בתקופה האחרונה אני מבין שהזאת קצת יותר פתוח. ת. תמיד זה היה כן. זה לא הפריע לי אף פעם. כשהגעהعلاיה מסורתה כשאסאadt. פתח את הגבולות, ב-1992, הגיעו שני בני זוגים שלי. היה שם דוד אחד שנשאלה, היה רוקח או רופא, היו לו ילדים מאד צעירים ויפים ונודע בשם הניגען, אז עזבתי אפילו שלא חיתי ונסעת לפגוש אותם אצל אמא שלי, כדי לשמעו, לראות, לדעת. מישחו חזר מהמקום ההוא.

ש. אתה גורת גם את הילדים בהתunningות הזאת? חשוב לך שהם ידעו על השורשים? ת. חשוב שגם ישמעו את הכל. אני לוקח את הילדים לסבא וסבתא, מקליט את אבא, שידעו את זה גם יותר מאוחר, שידעו שגם סורים. אתם سورים, רבותי, לא יעזר לכם שום דבר. אתם זו מעורב, יצאם יפים, אז מה? אתם במקור סורים. והם גם כן מספרים. הם

לא מתייחסים להגיד שהם מעורבים, שהם גם טורים. זה לא נושא שיש לנו אותו בעיה, כי לא פגענו בנו אף פעם בקטע הזה, לא העליבו אותנו.

ש. הכוונה שלי היא לא לחפש את הפגיעה.

ת. יכול להיות שבמקומות מסוימים, חברות מסוימות הצבעו על האנשים שהם ממוין סורי, וכך היו צריכים להסתיר את זה. בחברה הקיבוצית לא עשו מזה עניין אף פעם. בבית השיטה יש כמה سورים. לי לא הייתה בעיה עם זה, אבל אבא של אפרת, שלם מזרחי, הוא מدمשך, הוא כל הזמן היה דואג להזכיר לי לשאול מה שalom האמא. הוא היה משותף אליו בכל מה שהוא מכין ממאכליים סוריים. היה אומר לי: תן מזה קצת לאמא. שלם היה חשוב הקשר הזה, כי הוא בא בגין מאוחר, ועם אנשים מאותו מוצא היהתו לו שפה משותפת. לי לא היה מה להחליף... וכך אמרתי שלא חיפשתי חברים אחרים. אנחנו מאותו קיבוץ, יש לנו על מה לדבר. אני הולך לפגש, אם יש לי מה לדבר עם האנשים, אני מדבר אתכם. יש לי שפה משותפת אתכם.

ש. אף פעם לא קרה שהיא מפגש, שאולי יזמת או רצית להיכנס באיזה ערב לשכנת דזוקא עם הסורים שחיה שם, כמו שלם, דזוק, יוסוף.

ת. אין שום סיבה להיפגש על רקע זה, כי הנושאים שבהם אנחנו יכולים להחליף אינפורמציה או להחליף רשמי זה לא בנושאים של הסורים. אני נפגש אתכם במסיבות של המשק ואז הרקע הוא משותף לנו, יש לנו רקע משותף שהוא לא קשור לסורים.

ש. לא נפגשת אף פעם עם הסורים האחרים כתת-קבוצה שם.

ת. אנשים היו שואלים אותי מאיife אני, כי יש לי פה צלקת, והיא די מטעה, כי בדרך כלל ליוצאי עירק יש להם צלקות. זאת הייתה עלייה מסוימת שבהם עם צלקות. הצלקת הזאת נקראה שושנת יריחו והיא נמצא בה גם באזורה שלנו. מקורה בזבוב מסוים שעוקץ ומעברו חידקים שהם יוצרים את ה拊ע הזה והפונדקאי שלו הוא צמח שנמצא רק בביבות מלוחות. יש את זה הרבה בעירק ושם נמצא הזבוב הזה ויש את זה גם באזורה חאלב ובעירק תינוקות נבקטו על ידי הזבוב הזה. כל חלקי הגוף יהיו מכוסים חוץ מהפנים שלא היו מכוסים ושם הזבוב היה עוקץ. היו שואלים אותי: אתה עירקי? הייתי אומר: לא, אני לא עירקי. אני סורי. ואז אמרתי את זה בגאווה. אני מchalab.

ש. היה גם חשוב להציג את החלבי, לא דמשקאי, אלא חלבני.  
ת. כן. כי החלבים לפי המקורות הם טובים יותר מהדמשקאים בזה שיש להם תרבות  
 אחרת, בית הכנסת המפורסם שלהם, היישובות היו שם. כל תלמוד תורה היה בחלבן. המרכז  
 הרוחני היה חלב ולא דמשק. דמשק הייתה אולי מרכזו כלכלי יותר, צורפות, תכשיטים וכו'!  
 קהילת חלב הייתה מאוד מפורסמת גם בקשרים שבתוכם הקהילה הייתה חמה וחזקת  
 כלכלית ורוחנית, ומסחרית. הם היו אנשי מסחר. הם היו מפוזרים בניו יורק ומאוד  
 הצלicho ברחבי העולם.

ש. יש לך משפחה בחוילן?  
ת. יש לי כמה קרובי משפחה באראהיב, בניו-יורק. ביקרתי את הבני-דודים שלי לפני  
 כשנתיים.

ש. אף פעם לא עשו, אפילו מטעם המשק, ערבי סורי, ערבי טורקי, ערבי הונגרי?  
ת. לא עשו. מה שכנע עשו זה שבמיסיבות בר-מצווה היו עושים מיסיבות שורשים, וזה עשו  
 מאכלי עדות. פתחו שולחן וכל אחד הביא את המאכלים האופייניים לעדות שלו. היו  
 מביאים מהבית דברים שקשורים לתקופה. אז אנחנו הבנוו את מה שיש לנו, את כוס  
 ההבדלה וכל מיני דברים שקשורים לסוריה וכמה מאכלים שאמא של הכהנה, קבפה  
 ודברים אחרים.

ש. אני מאוד מודה לך.